

سازوکارهای بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های منتخب جهان و ایران

مهتاب پورآتشی^۱

چکیده

بین‌المللی شدن آموزش عالی از موارد مطرح و قابل توجه در بیشتر کشورهای جهان و ایران است. این پژوهش با هدف شناسایی سازوکارهای بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های منتخب جهان و اولویت‌بندی سازوکارها در دانشگاه‌های ایران انجام شد. پژوهش از نظر هدف کاربردی و رویکرد کلی پژوهش آمیخته است. در گام نخست فعالیت‌های دانشگاه‌های منتخب (دانشگاه پرینستون، دانشگاه تورنتو، مؤسسه فناوری فدرال زوریخ، دانشگاه آکسفورد، دانشگاه سنگاپور و دانشگاه ملبورن) با استفاده از اطلاعات موجود در سایت‌های رسمی و اسناد و مدارک مربوط بررسی و در گام دوم با بهره‌گیری از فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی و با استفاده از نرم‌افزار Expert Choice سازوکارهای بین‌المللی شدن آموزش عالی ایران اولویت‌بندی شد. با تلفیق وزن‌ها، هفت سازوکار بین‌المللی سازی آموزش عالی با در نظر گرفتن شش معیار اولویت‌بندی شدند. بر اساس نتایج تحلیل سلسله‌مراتبی، معیار ارتقای توسعه دانشگاه با وزن نسبی ۰/۲۸۴ نسبت به دیگر معیارها برتری داشت. در میان گزینه‌ها، برگزاری دوره کارشناسی و تحصیلات تکمیلی مشترک بالاترین اولویت را کسب کرد (وزن = ۰/۲۳۵) و بعد از آن، تبادلات (کوتاه‌مدت و بلندمدت) استاد و دانشجوی بین‌المللی (وزن = ۰/۱۷۵) و اجرای طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی مشترک (وزن = ۰/۱۶۲) بودند.

کلیدواژه‌گان: بین‌المللی سازی، آموزش عالی، تحلیل سلسله‌مراتبی، توسعه دانشگاه.

مقدمه

جهانی شدن و ظهور اقتصاد دانش موجب شده است که آموزش عالی جایگاه تعیین‌کننده‌تری از نظر توسعه جوامع پیدا کند و در شرایط رقابتی‌تری نیز قرار گیرد (Farasatkhan, Bazargan & Looks, 2008). نگاهی بر مسائل فراروی آموزش عالی حاکی از آن است که دانشگاه‌ها با مسائل و چالش‌های گوناگونی روبه‌رو هستند. در این خصوص، از جمله راهکارهای مؤسسات آموزش عالی در مواجهه با چالش‌ها

۱. استادیار گروه مطالعات تطبیقی و نوآوری در آموزش عالی، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی: m.pouratashi@irphe.ir

و تغییرات حرکت به سوی بین‌المللی شدن است (Nazarzadehzare, Pourkarimi, & Zaker, 2016). بین‌المللی شدن تلاشی است که به‌طور همزمان هم رقابتی است و هم به‌صورت همکاری با سایر سازمان‌های بین‌المللی صورت می‌گیرد (Yamanidoozi Sorkhabi & Teimouri, 2015). کشورهای توسعه یافته (کنونی) با تمام ظرفیت خود به استقبال بین‌المللی کردن نظام‌های آموزش عالی و دانشگاه‌های خود رفتند (Khorsandi Taskouh, 2015). مانند بیشتر کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، کشور ایران نیز به بین‌المللی شدن توجه کرده است. در اسناد بالادستی و برنامه‌های بلندمدت جمهوری اسلامی ایران به بین‌المللی شدن اشاره و بر آن تأکید شده است، از جمله در نقشه جامع علمی کشور در فصل اول "ارزش‌های بنیادین" از جمله مهم‌ترین ارزش‌ها، «تعامل فعال و الهام‌بخش با محیط جهانی و فرایندهای توسعه علم و فناوری در جهان» بیان شده است. در اهداف کلان نظام علم و فناوری از جمله مواردی که بیان شده، عبارت است از: گسترش همکاری در حوزه‌های علوم و فناوری با مراکز علمی معتبر بین‌المللی. در قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران در بخش ۱۲، ماده ۶۴ و ماده ۶۶ به صراحت بر گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی تأکید شده است: «ماده ۶۴- به‌منظور تحقق اقتصاد دانش‌بنیان، افزایش بهره‌وری، تنظیم رابطه متقابل تحصیل و اشتغال، گسترش همکاری و تعاملات فعال بین‌المللی و افزایش نقش مردم در مدیریت علمی و فناوری کشور: الف- به دولت اجازه داده می‌شود به‌منظور ارتقای علمی و رقابت بین دانشگاه‌های کشور و تعاملات بین‌المللی در طی اجرای قانون برنامه نسبت به ایجاد واحدها و شعب آموزش عالی با مشارکت دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی - کاربردی در داخل کشور در چهارچوب سیاست‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی اقدام نماید ...».

در دنیای جهانی شده، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نمی‌توانند فقط در محدوده کشور خود تفکر کنند. آموزش عالی ایران نیز برای مواجهه با چالش‌ها و پاسخگویی به آنها و نیازهای زمان ناگزیر است تا با سرعت شتابان علم و فناوری همراه شود و برای بین‌المللی کردن آموزش عالی تلاش کند. بین‌المللی شدن آموزش عالی مزایای بسیاری برای کشورهای پیشرو داشته است و اکنون کشورهای در حال توسعه نیز به این سیر پیوسته‌اند (Asgharzadeh & Khorasani, 2018). در قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شاخص همکاری‌های بین‌المللی از جمله شاخص‌های نقشه جامع علمی کشور تلقی شده است (Supreme Council of the Cultural Revolution, 1999; Arefi & Azizi, 2018). بر اساس آنچه ذکر شد، سؤالی که مطرح می‌شود این است که چگونه می‌توان در جهت بین‌المللی شدن آموزش عالی به‌صورت موثرتر تلاش کرد. در این خصوص، بررسی تجارب دانشگاه‌های برتر در زمینه بین‌المللی شدن آموزش عالی مفید خواهد بود. هدف پژوهش حاضر شناسایی

سازوکارهای بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های منتخب جهان بود و با بهره‌گیری از نظرهای خبرگان و صاحب‌نظران، سازوکارهای بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های ایران اولویت‌بندی شد.

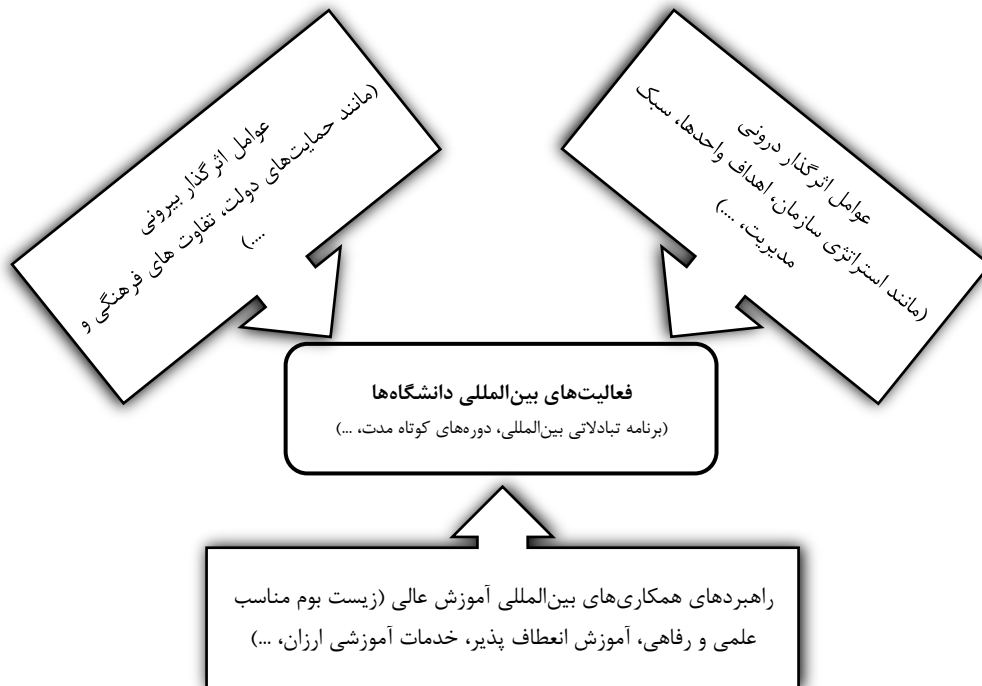
مبانی نظری و پیشینه

بین‌المللی شدن در بسیاری از کشورها نه به‌عنوان هدف غایی، بلکه به‌عنوان ابزاری برای رسیدن به هدف‌های دیگر مانند بهبود کیفیت و خدمات آموزش عالی در نظر گرفته می‌شود (Nikbin, Zaker & Salehi & Mahozi, 2017). بین‌المللی شدن آموزش عالی فرایند تلفیق بعد بین‌المللی در مؤلفه‌های آموزش، پژوهش و خدمات دانشگاه و مؤسسه‌های آموزش عالی است (Knight, 2006) و دانشگاه‌ها آن را به‌کار می‌گیرند تا عملکردهای آموزش، پژوهش و خدمت‌رسانی در ابعاد بین‌المللی و میان فرهنگی را بهبود بخشند (Harman, 2004). همچنین این امر می‌تواند رهیافتی مناسب برای اجرا و گسترش مأموریت سوم دانشگاه باشد (Vorley & Nelles, 2009). بین‌المللی شدن موقعیتی برای افزایش فعالیت‌های برون مرزی آموزش عالی در نظر گرفته می‌شود (Teichler, 2004) و دامنه گسترده‌ای از فعالیت‌ها از تحصیل در خارج و پذیرش دانشجویان بین‌المللی تا مشارکت‌های پژوهشی و آموزشی و فعالیت‌های فوق برنامه با ابعاد بین فرهنگی را در بر می‌گیرد (Biddle, 2002). هدف عمده بین‌المللی شدن آموزش عالی توسعه دانش، توانایی، نگرش و ارزش‌هایی است که در سطح بین‌المللی شناخته شده است (Jackson, 2008). بین‌المللی شدن آموزش عالی می‌تواند فهم متقابل از شریکان بین‌المللی خود را افزایش دهد (Naderi & Smaeili, 2011) و نیز به تقویت روابط دیپلماتیک، گسترش فرصت جذب نخبگان خارجی و گسترش مهارت‌های ارتباطی بین فرهنگی کمک کند (Khorasani & Zamani & Manesh, 2012). کشورهای مختلف دنیا به موضوع بین‌المللی شدن توجه کرده‌اند، از جمله بیشتر دانشگاه‌های پژوهش‌محور در ایالات متحده آمریکا بین‌المللی سازی را جزو مأموریت‌های دانشگاه قرار داده‌اند و تعداد چشمگیری از این دانشگاه‌ها صراحتاً به موضوع بین‌المللی شدن در برنامه استراتژیک خود اشاره کرده‌اند (Siaya & Hayward, 2003). آموزش عالی بین‌المللی در آمریکا براساس برنامه‌ها و اولویت‌های سیاست خارجی کشور و با تمایل به برخورداری از نظام آموزش عالی برتر شکل گرفت (Khorsandi Taskouh, 2017). در بافت دانشگاه‌های انگلستان از عوامل پیش‌برنده بین‌المللی شدن عبارت‌اند از: تلاش و رقابت برای انجام دادن پژوهش‌های بین‌المللی، ایجاد فرصت‌های بین‌المللی برای همه دانشجویان، به‌کارگیری دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه و مشوق‌های مالی برای پشتیبانی از تحرک و جابه‌جایی دانشجویان (Bryant Lewis, 2007). بین‌المللی شدن پدیده پیچیده‌ای در حوزه آموزش عالی در کشور مالزی است و از جمله فعالیت‌های این کشور برای بین‌المللی سازی عبارت‌اند از: برگزاری دوره کارشناسی و تحصیلات تکمیل مشترک، اجرای طرح پژوهشی مشترک، مشارکت در سمینارهای بین‌المللی و عضویت در انجمن‌های بین‌المللی دانشگاهی (Pouratashi, 2016). کشور استرالیا نیز توجه خاصی

به بین‌المللی شدن آموزشی عالی داشته است. دانشگاه‌های استرالیا دو هدف کلی را از بین‌المللی شدن پی می‌گیرند: اهداف بازارمحور و اهداف فرهنگ‌محور و علمی (Khorsandi Taskouh, 2017).

در حوزه بین‌المللی شدن آموزش عالی مطالعات مختلفی صورت گرفته است. در پژوهشی (Deborder, 2004) عوامل درونی بین‌المللی سازی شامل استراتژی سازمان، اهداف واحدها، ساختارهای درونی، کارکنان و مهارت‌های آنان و سبک مدیریت نظام آموزشی دانشگاه و عوامل بیرونی شامل حمایت‌های دولتی، خصوصی شدن دانشگاه‌ها و تفاوت‌های فرهنگی بیان شد. در پژوهش دیگری (Krause, 2005) Coates & James بین‌المللی شدن آموزش عالی شامل پنج بعد به صورت زیر بیان شد: مسائل مربوط به آموزش و برنامه درسی، اعضای هیئت علمی، پژوهش، مسائل مربوط به دانشجویان و راهبردها. بندریس (Bendriess, 2007) مؤلفه‌های بین‌المللی شدن دانشگاه را بیان مأموریت، نوع برنامه‌ها، زیرساخت‌های سازمانی، میزان تخصیص منابع مالی، اعضای هیئت علمی، دانشجویان خارجی و برنامه‌های دانشجویی بیان کرد. در پژوهش دیگری (Santhi, 2010) عوامل بین‌المللی شدن آموزش عالی شامل ساختار و سیاست سازمانی، سیاست دولت، رهبری، پشتیبانی اداری، پشتیبانی مالی، دانش، منابع انسانی، فناوری، روش‌های بین‌المللی شدن و نوآوری بیان شد. مطالعه‌ای در خصوص عوامل اثرگذار بر انتخاب مؤسسات آموزش عالی توسط متقاضیان بین‌المللی (Migin, Falahat, Shukri, Yajid, & Khatibi, 2015) نشان داد که مؤلفه‌های اثرگذار عبارت از هزینه آموزش، نام و اعتبار دانشگاه، برنامه‌های دانشگاهی و تسهیلات و امکانات بودند. ذاکر صالحی و نجف آبادی (Zaker Salehi & Salehi Najafabadi, 2012) در پژوهشی بیان کردند که در زمینه راهبرد پذیرش دانشجویان از بین سه گزینه جذب نخبگان، جذب شایستگان (دانشجویانی متوسط به بالا) و راهبرد درهای باز، گزینه جذب شایستگان در رتبه نخست اولویت قرار دارد. در میان ارکان راهبرد، زیست‌بوم مناسب علمی و رفاهی در اولویت نخست، راهبرد آموزش انعطاف‌پذیر در اولویت دوم و راهبرد خدمات آموزشی ارزان در اولویت سوم قرار گرفت. در پژوهش دیگری (Arasteh, 2006) هشت راهبرد اصلی برای همکاری‌های بین‌المللی آموزش عالی بیان شد که عبارت بودند از: تقویت اعزام دانشجو، گسترش و تقویت زبان انگلیسی، بین‌المللی کردن برنامه درسی، بهره‌گیری از حمایت‌های مالی مجامع بین‌المللی، جذب دانشجویان خارجی، افزایش جایگاه ارتباطات بین‌المللی در ساختار دانشگاه، ارتقای کیفی آموزش عالی و حمایت مالی دولت از آموزش عالی. در پژوهشی محققان مهم‌ترین چالش‌هایی را که آموزش عالی بین‌المللی با آنها مواجه است، شامل چالش‌های فرهنگی، ساختاری، دیپلماتیکی، فناورانه، مالی و دانشگاهی بیان کردند (Fathi Vajargah, Arefi & Zamani, 2013). در جمع‌بندی از مطالعات صورت گرفته می‌توان گفت که از جمله فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها، برنامه تبادلاتی بین‌المللی، شبکه‌ها و ارتباطات بین‌المللی و امکان تحصیل کوتاه‌مدت است. عوامل درونی و بیرونی بر بین‌المللی شدن آموزش عالی تأثیر داد. همچنین عواملی مانند هزینه آموزش، اعتبار دانشگاه، برنامه‌های دانشگاهی و تسهیلات و امکانات از عوامل مهمی است که بر انتخاب

مؤسسات آموزش عالی توسط دانشجویان اثرگذار است. جمع‌بندی از پیشینه مطالعاتی به صورت شماتیک در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱- نمایش شماتیک جمع‌بندی از پیشینه مطالعاتی

روش پژوهش

در این پژوهش سازوکارهای بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های منتخب جهان و ایران شناسایی و اولویت‌بندی شدند و لذا، از نظر هدف کاربردی است. رویکرد کلی پژوهش آمیخته است. محققانی که روش‌های آمیخته را به کار می‌برند، از طرحی پژوهشی استفاده می‌کنند که در آن هر دو نوع داده‌های کیفی و کمی برای پاسخگویی به سؤالی خاص یا یک رشته سؤالات به کار گرفته شده است (Hesse Biber, 2010). بخش اول مطالعه حاضر متکی به مطالعه اسنادی است و از نظر نوع، توصیفی به‌شمار می‌آید. در بخش دوم مطالعه از فرایند تحلیل سلسله مراتبی برای اولویت‌بندی سازوکارها در دانشگاه‌های ایران بهره گرفته شد. اساس فرایند تحلیل سلسله مراتبی بر مقایسه‌های زوجی معیارها و گزیدارهای تصمیم‌گیری مبتنی است.

در بخش اول، نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند صورت گرفت و واحد تحلیل، دانشگاه‌های برتر دنیا بود. تجارب شش دانشگاه برتر مورد بررسی قرار گرفت. برای انتخاب دانشگاه‌ها از رتبه‌بندی تایمز و رتبه‌بندی کیواس استفاده شد. دانشگاه‌های منتخب از نظر معیارها دارای ویژگی‌های زیر بودند:

۱. بر مبنای رتبه‌بندی تایمز و رتبه‌بندی کیواس جزو ۵۰ دانشگاه برتر دنیا بودند؛
۲. از نظر رتبه‌بندی شهرت جهانی^۲ جزو ۵۰ دانشگاه برتر بودند؛
۳. از نظر چشم‌انداز بین‌المللی امتیاز بالای ۷۰ کسب کرده بودند (www.timeshighereducation.com). دانشگاه‌های منتخب عبارت‌اند از: دانشگاه پرینستون در ایالات متحده، دانشگاه تورنتو در کانادا، مؤسسه فناوری فدرال زوریخ در سوئیس، دانشگاه آکسفورد در بریتانیا، دانشگاه سنگاپور در سنگاپور و دانشگاه ملیبورن در استرالیا. گردآوری داده‌ها در این بخش با استفاده از اطلاعات موجود در سایت‌های رسمی دانشگاه‌ها، گزارش‌های علمی، اسناد و مدارک منتشر شده توسط دانشگاه‌ها و سازمان‌های معتبر بین‌المللی و مقالات مرتبط انجام گرفت. به‌منظور تحلیل داده‌ها، بعد از جمع‌آوری داده‌های مربوط به دانشگاه‌های منتخب، توصیف صورت گرفت و با در کنار هم قرار دادن شباهت‌ها و تفاوت‌ها بررسی شد. در بخش دوم، از روش فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی استفاده شد. برای این منظور، گزینه‌های مورد تحلیل از طریق یافته‌هایی که از بخش اول به‌دست آمد و معیارها از طریق بررسی پژوهش‌های پیشین و کسب نظرهای تعدادی از صاحب‌نظران حوزه آموزش عالی تعیین شد. در روش تحلیل سلسله‌مراتبی انتخاب افراد پرسش‌شونده به‌صورت هدفمند صورت می‌گیرد (Mirtorabi, Shafiee & Rezvanfar, 2014). بر این اساس، چهارده تن از صاحب‌نظران و خبرگان آموزش عالی و استادانی که در زمینه بین‌المللی شدن آموزش عالی فعالیت داشتند، به‌صورت هدفمند انتخاب شدند. مشارکت‌کنندگان (خبرگان نظری یا اجرایی) تجارب پژوهشی یا اجرایی در حوزه بین‌المللی شدن آموزش عالی داشتند. پرسشنامه گردآوری داده‌ها به روش مرسوم پرسشنامه‌های مورد استفاده در تحلیل سلسله‌مراتبی و به‌صورت مقایسه زوجی معیارها و گزینه‌ها طراحی شد. از پرسش‌شوندگان خواسته شد تا هرکدام از معیارهای مورد مطالعه را با معیارهای دیگر مقایسه و میزان اهمیت آن را نسبت به دیگر معیارها تعیین کنند. در خصوص گزینه‌ها نیز به همین صورت پرسش شد. مقایسه‌ها در مقیاس کاملاً مهم‌تر، خیلی مهم‌تر، مهم‌تر، کمی مهم‌تر و ترجیحاً یکسان بود که به ترتیب با اعداد ۹، ۷، ۵، ۳ و ۱ نشان داده شد و از اعداد ۲، ۴، ۶ و ۸ برای ترجیحات بینابینی استفاده شد. پس از گردآوری داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Expert Choice داده‌ها تحلیل شد.

2. World Reputation Ranking

یافته‌ها

الف. بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های مورد مطالعه: در جدول ۱ گزیده‌ای از مشخصات بین‌المللی دانشگاه‌های مورد مطالعه از جمله تعداد و درصد دانشجویان و اعضای هیئت علمی بین‌المللی در سال‌های تحصیلی ۱۶-۲۰۱۵ و ۱۷-۲۰۱۶ و همچنین چشم‌انداز بین‌المللی دانشگاه‌های مورد مطالعه نشان داده شده است.

جدول ۱ - گزیده مشخصات بین‌المللی دانشگاه‌های مورد مطالعه

چشم‌انداز بین‌المللی، **۲۰۱۶*	*۲۰۱۶-۱۷						*۲۰۱۵-۱۶						دانشگاه
	دانشجو			اعضای هیئت علمی			دانشجو			اعضای هیئت علمی			
	درصد بین‌المللی	تعداد بین‌المللی	تعداد کل	درصد بین‌المللی	تعداد بین‌المللی	تعداد کل	درصد بین‌المللی	تعداد بین‌المللی	تعداد کل	درصد بین‌المللی	تعداد بین‌المللی	تعداد کل	
۸۸/۳	۸/۷۸	۱۱۱۸۱	۱۲۷۳۳	۶/۵۸	۱۰۱	۱۷۳۳	۱/۸۸	۵۷۲۵۱	۷۴۵۰۶	۷/۷۸	۳۸۶	۱۱۱۸۱	دانشگاه ملبورن
۷۷/۲	۶/۰۶	۷۶۶۱	۱۲۵۳۸	۶/۵۸	۱۱۱	۱۷۳۳	۱/۰۶	۱۶۰۶	۵۲۳۸	۱/۰۶	۱۶۱	۵۳۶	دانشگاه پرینستون
۷۸/۳	۸/۰۶	۱۰۱۶۱	۱۰۲۳۸	۸/۰۶	۵۰۶۸	۱۷۳۳	۱/۵۶	۱۱۱۰۶	۷۴۳۶	۱/۸۶	۱۶۰۶	۱۱۸۶	دانشگاه تورنتو
۹۸/۱	۶/۷۸	۶۳۳۸	۱۱۲۳۱	۸/۶۸	۱۱۶۱	۱۷۳۳	۸/۷۸	۱۶۳۶	۱۶۷۸	۸/۶۸	۱۷۳۱	۱۸۶۱	مؤسسه فناوری فدرال زوریخ
۹۴/۵	۱/۶۸	۱۳۳۸	۵۲۰۶	۶/۸۶	۶۳۶	۱۷۳۳	۶/۳۳	۷۰۳۶	۱۶۸۶۱	۸/۸۶	۱۰۷۸	۱۳۳۶	دانشگاه آکسفورد
۹۶/۰	۶/۷۸	۱۱۳۳۸	۵۰۸۶۱	۸/۶۶	۱۷۳۳	۱۷۳۳	۷/۷۸	۱۱۳۳۳	۵۰۸۶۱	۸/۸۶	۱۱۳۳	۱۶۰۵	دانشگاه سنگاپور

Reference: * QS World University Ranking, 2016; ** World University Rankings, 2016

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، بجز دانشگاه تورنتو که درصد اعضای هیئت علمی بین‌المللی دانشگاه در سال ۲۰۱۶ نسبت به سال ۲۰۱۵ اندکی کاهش یافته، در سایر دانشگاه‌ها درصد دانشجو و هیئت علمی بین‌المللی در سال ۲۰۱۶ نسبت به سال تحصیلی قبل افزایش داشته است. براساس داده‌ها، در میان دانشگاه‌های مورد مطالعه، بیشترین درصد اعضای هیئت علمی بین‌المللی مربوط به مؤسسه فناوری فدرال

زوریخ و سپس، دانشگاه ملی سنگاپور است. در خصوص دانشجویان بین‌المللی در سال تحصیلی ۱۷-۲۰۱۶ بیشترین درصد مربوط به دانشگاه ملیورن و سپس، مؤسسه فناوری فدرال زوریخ است.

دانشگاه ملیورن: دانشگاه ملیورن دانشگاهی بین‌المللی و دارای چشم‌انداز جهانی شناخته می‌شود و از جمله دانشگاه‌های برتر از نظر کیفیت بالای آموزش و پژوهش به‌شمار می‌آید. مشارکت بین‌المللی بخشی جدایی‌ناپذیر از هویت سازمانی دانشگاه ملیورن است (University of Melbourne, 2018)؛ به عبارت دیگر، از جمله فعالیت‌های این دانشگاه مشارکت بین‌المللی است که عبارت‌اند از: استفاده از آموزش‌های آنلاین برای تقویت مشارکت بین‌المللی دانشگاه و دیده شدن بیشتر دانشگاه، افزایش کارکنان بین‌المللی و تشویق جابه‌جایی^۲ بین‌المللی دانشجویان و کارکنان و افزایش مقیاس و اثر همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی.

برای پاسخگویی به نیازهای دانشجویان بین‌المللی، دانشگاه ملیورن برنامه‌های حمایتی برای دانشجویان خارجی طراحی کرده است. برای مثال، منازل برای دانشجویان بین‌المللی که به این دانشگاه می‌آیند، فراهم شده است. همچنین بسیاری از دانشجویان دانشگاه ملیورن بخشی از تحصیلات خود را در کشورهای دیگر می‌گذرانند. همه دانشجویان به‌عنوان سفیران دانشگاه محسوب می‌شوند.

دانشگاه پرینستون: بین‌المللی شدن بخشی از برنامه استراتژیک دانشگاه پرینستون است (University of Princeton, 2019). مأموریت دانشگاه پرینستون در زمینه بین‌المللی شدن عبارت است از: "دانشجویان باید دانش کافی داشته و در تعامل با فرهنگ‌های متفاوت راحت باشند. پژوهشگران باید متوجه مسائل بین‌المللی و در خصوص ابعاد بین‌المللی مسائل و مشکلات حساس باشند. اعضای هیئت علمی باید این موضوع را تشخیص دهند که همکاران و رقبای بالقوه آنها نه تنها از مؤسسات آشنا در ایالات متحده و اروپا، بلکه از دانشگاه‌های قوی در سراسر جهان هستند". ابتکارات بین‌المللی دانشگاه سبب جذب دانشجویان و اعضای هیئت علمی با استعداد به دانشگاه می‌شود، دسترسی دانشگاه به فرصت‌های پژوهشی را افزایش می‌دهد، جهتگیری فکری دانشجویان به راه‌های رشد و دستیابی به استقلال را فراهم می‌کند و اثرهای تدریس، پژوهش و خدمات را گسترش می‌دهد. در سال ۲۰۰۲ ریاست دانشگاه اجرای پژوهشی در خصوص نقاط قوت و ضعف مطالعات منطقه‌ای و بین‌المللی در پرینستون مقایسه آن با دانشگاه‌های همکار و نیز راهکارهای ارتقای مطالعات بین‌المللی را در دانشگاه پرینستون سفارش داد. پس از یک سال از اجرای پژوهش و بررسی، محقق تأسیس مؤسسه مستقلی را پیشنهاد کرد که سه نقش کلیدی بدین شرح داشته باشد: ۱. خدمت به‌عنوان "سرمایه‌گذار مخاطره‌پذیر" برای ایده‌ها، سرمایه‌گذاری در نوآوری و پژوهش‌های فرامنطقه‌ای که اعضای هیئت علمی و دانشجویان را در نظر دارد؛ ۲. توسعه برنامه درسی و دیگر فرصت‌های یادگیری با فراهم کردن منابع برای تشویق گروه‌های آموزشی

به آموزش در حوزه مسائل و حوزه‌های جهانی؛ ۳. انتخاب متخصصان از دانشگاه و از سراسر جهان به‌منظور انتشار دانش جدید به افراد در انجمن‌های گوناگون.

انجمن آموزش و پژوهش بین‌المللی دانشگاه پرینستون با این اهداف تشکیل شد: جذب منابع برای تسریع و نگهداری همکاری‌های بین‌المللی با هدف اعزام دانشجویان و اعضای هیئت علمی به دانشگاه‌های خارجی و حمایت از حضور دانشجویان مستعد خارجی در دانشگاه پرینستون؛ حمایت از دعوت دانشگاهیان برجسته از کشورهای دیگر به‌منظور حضور در دانشگاه پرینستون به‌عنوان استاد بازدیدکننده^۴؛ مجموعه‌ای از اصلاحات مدیریتی برای رسمی کردن و حمایت از دانشگاه پرینستون به‌عنوان هویت بین‌المللی به روشی که با مأموریت‌های دانشگاه هماهنگ باشد (International Princeton, 2015).

دانشگاه تورنتو: دانشگاه تورنتو یکی از مؤسسه‌هایی است که گفتمان بین‌المللی را در بر می‌گیرد (Hossain & Hiratsuka, 2017) و بر این اساس، بین‌المللی شدن یکی از اولویت‌های مهم دانشگاه تورنتو و به‌عنوان بخشی از مأموریت‌های دانشگاهی است. ریاست دانشگاه در نوامبر ۲۰۱۳ "تعمیق، تمرکز و تقویت مشارکت‌های بین‌المللی" را به‌عنوان یکی از اولویت‌های استراتژیک به‌منظور ارتقای فرصت برای دانشجویان و اعضای هیئت علمی و نیز تشویق دانشجویان به شهروند جهانی شدن بیان کرد. اداره روابط بین‌الملل با مؤسسات آموزشی منطقه، کشورها و شهرها در حوزه اولویت‌های استراتژیک و فرصت‌های بین‌المللی پژوهش، کمک هزینه تحصیلی و جابه‌جایی اعضای دانشگاه فعالیت می‌کند (International Relations, 2016). به‌منظور فعالیت در زمینه اولویت‌های بین‌المللی سازی، اداره روابط بین‌المللی در اقدامات زیر فعالیت می‌کند:

۱. متناسب و هماهنگ کردن طیفی از فعالیت‌های بین‌المللی به‌منظور ایجاد و ارتقای روابط بین‌الملل دانشگاه؛
۲. فراهم کردن مشاوره‌های استراتژیک به مؤسسات، مناطق و کشورهای کلیدی؛
۳. ارتقای مشارکت عمیق تر با مؤسسات، مناطق و کشورهای کلیدی؛
۴. تسهیل همکاری‌های بین‌المللی؛
۵. ارتقای نیمرخ جهانی دانشگاه تورنتو و حضور در مناطق کلیدی؛
۶. مدیریت بازدیدهای بین‌المللی مؤسسه و برنامه‌ریزی برای مأموریت‌های خارج از کشور؛
۷. حمایت از تحرک و جابه‌جایی، استخدام، اجرای پژوهش، برنامه‌های آکادمیک و ابتکارات دانش‌آموختگان، بخش‌ها و دولت؛
۸. ارائه مدل‌ها و پیشنهادهایی برای همکاری و مشارکت بین‌المللی (University of Toronto, 2014).

روش‌های بسیاری برای کسب تجارب بین‌المللی در دانشگاه تورنتو وجود دارد که به شرح زیر است: الف. برنامه تبادل: این برنامه فرصت مناسبی برای دانشجوی دانشگاه تورنتو که تمایل به تحصیل در خارج از کشور داشته باشد یا دانشجوی بین‌المللی که برای کسب آگاهی به زندگی در کانادا کنجکاو باشد، فراهم می‌آورد. دانشجویان دانشگاه تورنتو که شرایط مورد نیاز را داشته باشند، می‌توانند در برنامه تبادل دانشجویان داخل از کشور شرکت کنند. همچنین دانشجویان بین‌المللی که در مؤسسات شریک دانشگاه تورنتو مشغول به تحصیل باشند، می‌توانند در برنامه تبادل دانشجویان خارج از کشور شرکت کنند. ب. برنامه تابستانی خارج از کشور: این برنامه در حدود ۳ تا ۶ هفته است و به‌منظور غنی ساختن زندگی آکادمیک دانشجویان از طریق کسب تجارب آموزشی بین‌المللی طراحی شده است. ج. پژوهش و فعالیت تحصیل: این دوره فرصتی برای دانشجویان رشته هنر و علوم است تا تجارب بین‌المللی را در زمینه‌های سفر پژوهشی، برنامه‌های مشترک با دانشگاه ملی سنگاپور و علوم خارج از کشور کسب کنند. د. کارآموزی: واحدهای آکادمیکی مختلفی در دانشکده علوم و هنر دارای فهرست فرصت‌های کارآموزی مرتبط با دانشجویان است، از جمله مؤسسه آسیایی^۵، مرکز مطالعات ایالات متحده^۶ و علوم سیاسی^۷. ه. یادگیری خدمت‌محور: واحدهایی در دانشکده علوم و هنر دوره‌های مرتبط با یادگیری خدمت‌محور را ارائه می‌دهند، از جمله اینتر کوردیا کانادا^۸. و. برنامه‌های بین‌المللی روتمن: اداره خدمات و تجارب بین‌المللی روتمن^۹ طیفی از برنامه‌ها شامل برگزاری کارگاه‌های ارتباطات برای دانشجویانی که اولین بار به کشور کانادا می‌آیند، ارائه می‌دهد. ز. سال تجارب حرفه‌ای: این برنامه یکی از بزرگ‌ترین برنامه‌های کارآموزی در کشور کانادا و فرصتی است که دانشجویان رشته مهندسی این امکان را می‌یابند تا در برنامه سال تجارب حرفه‌ای شرکت کنند. این برنامه فراتر از برنامه تجربه کاری سنتی دانشجویی است و به اندازه یک شغل تابستانی به طول می‌انجامد. ح. گام‌های آتی برای پسادکتری: فرصت پسادکتری این امکان را در اختیار افراد قرار می‌دهد تا از مرحله دانشجویی به پژوهشگر مستقل گذر کنند. انجام دادن پژوهش پسادکتری سبب تعمیق تجارب، انجام دادن پژوهش‌های کاربردی‌تر و راه‌اندازی کسب و کار می‌شود.

5. Asian Institute

6. Centre for the Study of the United States

7. Political Science

8. Intercordia Canada

9. Rotman International Experience

ط. دیالوگ: فعالیت در مکالمات مرتبط با موضوعات جهانی و کسب دیدگاه بین‌المللی در پردیس‌های حکمرانی و سیاست دولتی^{۱۰} و رویدادهای جهانی مانک^{۱۱} (Centre for International Experience, 2015)

مؤسسه فناوری فدرال زوریخ: مؤسسه فناوری فدرال زوریخ یکی از دانشگاه‌های پیشرو و برجسته علمی و فناوری در جهان است (Student Services, 2017). از مأموریت‌های مهم این مؤسسه تقویت شهرت بین‌المللی در حوزه‌های آموزش، علوم و فناوری است و این مهم را از طریق نوآوری، اجرای پژوهش‌های اصلی و آموزش برتر دارای اثرگذاری جهانی انجام می‌دهد. مؤسسه فناوری فدرال زوریخ اهداف و اقدامات آتی دانشگاه را در بافت جهانی‌سازی علوم، کسب و کار، سیاست و جامعه انجام می‌دهد. این مؤسسه از ابتکارات اعضای هیئت علمی خود از طریق مشارکت‌های استراتژیک حمایت و پشتیبانی می‌کند. چنین مشارکت‌هایی با دقت بسیار انتخاب می‌شوند تا علاوه بر ارزش‌آفرینی برای مؤسسه و برای کشور سوئیس، امکانات جدیدی برای دانشجویان، استادان و کارکنان در حوزه‌های آموزشی و پژوهشی به ارمغان بیاورند. این ارتباطات یادگیری سازمانی را تشویق می‌کند و اغلب بنیان پروژه‌های عمده بین‌المللی است (Strategy Committee of ETH Zurich, 2011). این مؤسسه دارای تفاهم‌نامه‌های دوجانبه با دانشگاه‌ها و مؤسسات دیگر در سراسر جهان است تا همکاری‌های آموزشی و پژوهشی را تقویت کند (ETH Zurich, 2016).

مؤسسه فناوری فدرال زوریخ به‌عنوان یک مرکز آموزش عالی آموزشی و پژوهشی، دستیابی به جایگاه بین‌المللی را پیگیری می‌کند. این مؤسسه از این واقعیت مطلع است که مشارکت علمی را باید جامعه پژوهشی بین‌المللی تأیید کند. از این‌رو، مؤسسه فناوری زوریخ به‌شدت از همکاری‌های بین‌المللی در تمام حوزه‌های آموزشی و پژوهشی حمایت و پشتیبانی به‌عمل می‌آورد. به‌عنوان یک استراتژی بلندمدت، این مؤسسه همچنین به کشورهای توسعه نیافته از نظر ساختاری و اقتصادی توجه ویژه‌ای دارد (ETH Zurich, 2016).

دانشگاه آکسفورد: جهانی‌سازی موضوع جدیدی در دانشگاه آکسفورد نیست. اولین دانشجوی بین‌المللی دانشگاه -ایمو از فریسلاند^{۱۲} - در سال ۱۱۹۰ به این دانشگاه آمد. سرعت جهانی شدن در دهه‌های اخیر رشد شتابانی داشته و امروزه، دانشگاه آکسفورد یکی از دانشگاه‌های شناخته شده در این زمینه است (University of Oxford, 2016). نکات مهم در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه آکسفورد عبارت‌اند از: ۱. دانشگاه آکسفورد در خط مقدم مطالعه موضوعات با علاقه جهانی مانند چالش‌های جهانی شدن است؛ ۲. اعضای هیئت علمی این دانشگاه تعداد بیشماری همکاری تحقیقاتی با شرکای بین‌المللی دارند؛ ۳. دانشگاه آکسفورد زبان انگلیسی را برای افراد بسیاری در سراسر جهان - از طریق دیکشنری و دیگر

10. School of Public Policy & Governance

11. Munk School of Global Affairs

12. Emo of Friesland

کتاب‌های منتشر شده توسط انتشارات دانشگاه- تعریف کرده است. انتشارات دانشگاه آکسفورد بزرگ‌ترین انتشارات دانشگاهی جهان است؛ ۴. دانش‌آموختگان این دانشگاه تقریباً در تمام کشورهای دنیا وجود دارند؛ ۵. دانشجویان دانشگاه آکسفورد مادام که در دانشگاه تحصیل می‌کنند، از تجارب بین‌المللی بهره‌مند می‌شوند، مانند کارآموزی در کشورهای دیگر، گذراندن تعدادی واحد درسی در کشورهای خارجی و بهره‌مندی از حمایت دانشگاه برای انجام دادن مطالعات تحقیقاتی مستقل در کشورهای خارجی (University of Oxford, 2016).

اداره استراتژی‌های بین‌المللی دانشگاه آکسفورد مسئول توسعه استراتژی‌های منسجم برای ارتقای ارتباطات بین‌المللی دانشگاه آکسفورد، نیمرخ جهانی و رقابت‌های بین‌المللی است. وظایف این اداره گسترده است و برخی از آنها عبارت‌اند از: ارتقای تعامل عمیق‌تر با کشورهای کلیدی، همکاری‌های بین‌المللی در حوزه آموزش و پژوهش، فراهم کردن تجارب آموزشی برای همه دانشجویان، ایجاد تعاملات بین استادان بین‌المللی و دانشجویان و استخدام دانشجویان بین‌المللی و تأمین بودجه برای آنها (International Strategy Office, 2015).

دانشگاه ملی سنگاپور: دانشگاه ملی سنگاپور قدیمی‌ترین دانشگاه در کشور سنگاپور است و از نظر سطح علمی، آموزشی و تحقیقاتی در رتبه اول میان دانشگاه‌های سنگاپور قرار دارد. چشم‌انداز بین‌المللی این دانشگاه عبارت است از: "دانشگاهی پیشرو برای فعالیت‌های دانشجویی با کیفیت و مشارکت در سطح جهان" (Tong Nge, 2012). اهداف بین‌المللی شدن آموزش عالی در دانشگاه ملی سنگاپور عبارت‌اند از: الف. پرورش دانش‌آموختگانی که شهروند جهانی باشند؛ ب. جذب اعضای هیئت علمی، دانشجویان و کارمندان هوشمند؛ ج. ظرفیت‌سازی و افزایش رقابت‌پذیری؛ د. افزایش دسترسی به آموزش عالی؛ ه. خلق مدل‌های جدید آموزش عالی (Pang, 2012). ابعاد بین‌المللی شدن دانشگاه ملی سنگاپور عبارت‌اند از: ۱. توسعه استراتژی‌های بین‌المللی؛ ۲. آموزش بین‌المللی؛ ۳. پژوهش بین‌المللی؛ ۴. کسب و کار بین‌المللی؛ ۵. دانشجویان بین‌المللی؛ ۶. کارکنان و اعضای هیئت علمی بین‌المللی؛ ۷. دانش‌آموختگان بین‌المللی؛ ۸. شبکه‌ها و ارتباطات بین‌المللی؛ ۹. معیارهای بین‌المللی (Pang, 2012).

دانشگاه ملی سنگاپور دارای اداره روابط بین‌الملل است. رسالت این اداره عبارت است از: برقراری همکاری‌های بین‌المللی نزدیک به‌منظور تعاملات جهانی تحول‌بخش. ارزش‌های کلیدی این دانشگاه عبارت‌اند از: الف. ارائه خدمات به دانشجویان، ذینفعان و شرکا؛ ب. داشتن تعهد و صداقت در تمام تعهدات؛ ج. ارتقای چشم‌انداز دانشگاه، یک دانشگاه پیشروی جهانی؛ د. روابط ارزش؛ ه. کلیدهای جهانی (NUS Global Relations Office, 2016). راهبردهای استراتژیک این دانشگاه عبارت‌اند از: ۱. ارتقای برند دانشگاه ملی سنگاپور در سطح بین‌الملل؛ ۲. افزایش آگاهی جهانی در خصوص دانشجویان و کارکنان دانشگاه ملی سنگاپور؛ ۳. تعیین شرکا برای داشتن تجارب جهانی قابل‌تغییر؛ ۴. توسعه برنامه‌های بین‌المللی برای دانشجویان، کارکنان و شرکا با حمایت دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی در دانشگاه ملی سنگاپور؛

۵. درگیر ساختن اعضای هیئت علمی و کارکنان به منظور ارتقای فرایندها و خدماتی که فعالیت‌های بین‌المللی در دانشگاه ملی سنگاپور را تسهیل می‌کند (NUS Global Relations Office, 2016). خلاصه‌ای از مهم‌ترین فعالیت‌های دانشگاه‌های مورد بررسی در زمینه بین‌المللی شدن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- مهم‌ترین اقدامات بین‌المللی دانشگاه‌های مورد مطالعه

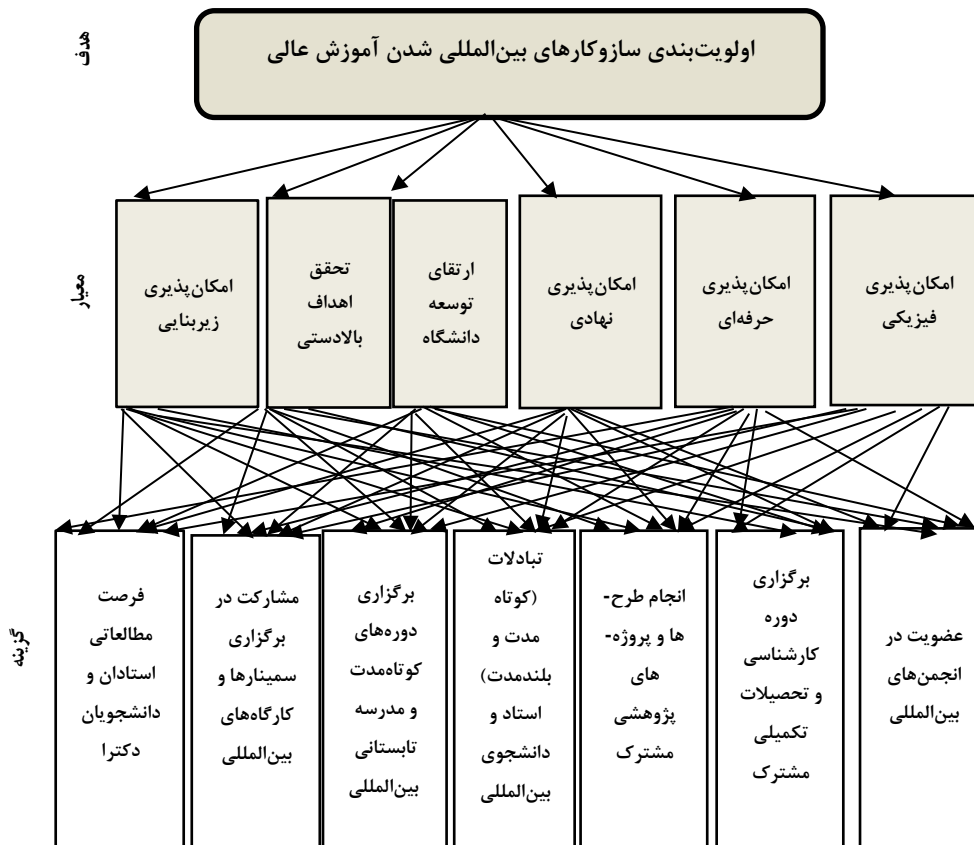
دانشگاه ملبورن	دانشگاه ملی سنگاپور	مؤسسه فناوری فدرال زوریخ	دانشگاه آکسفورد	دانشگاه تورنتو	دانشگاه پرینستون	
*	*	*	*	*	*	برگزاری دوره کارشناسی و تحصیلات تکمیلی بین‌المللی
	*		*	*	*	برنامه‌های تبادل‌اتی بین‌المللی
*	*	*	*	*	*	اجرای پروژه‌های پژوهشی مشترک
*	*	*	*	*	*	امکان تحصیل کوتاه‌مدت یا فرصت مطالعاتی/ انجام بازدیدهای بین‌المللی
	*	*		*		دوره‌های کوتاه مدت و ترم تابستانی
*	*		*		*	ارتباطات و همکاری بین‌المللی/ مشارکت در برگزاری سمینار
*	*					عضویت در انجمن بین‌المللی (APRU) ^{۱۳}
	*	*	*			عضویت در انجمن بین‌المللی (IARU) ^{۱۴}
*	*					عضویت در انجمن بین‌المللی (IISA) (McDonne)
*	*					عضویت در انجمن بین‌المللی (U21) ^{۱۵}

منبع: یافته‌های تحقیق

13. Association of Pacific Rim Universities

14. International Alliance of Research Universities

15. Universities 21

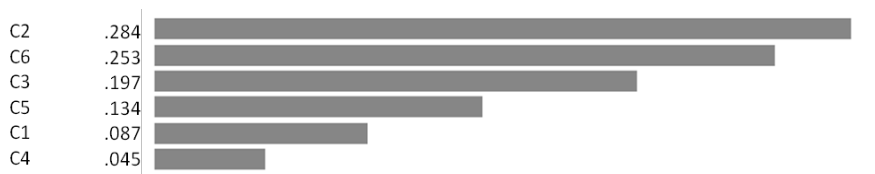

شکل ۲- درخت تحلیل سلسله مراتبی سازوکارهای بین‌المللی شدن آموزش عالی ایران

ب. تحلیل سازوکارهای بین‌المللی شدن آموزش عالی ایران: همان‌طور که بیان شد، به‌منظور اولویت‌بندی سازوکارهای بین‌المللی شدن آموزش عالی از تحلیل سلسله مراتبی استفاده شد. درخت تحلیل سلسله مراتبی دارای سطوح اهداف، معیارها و گزینه‌هاست. در این مطالعه هدف اولویت‌بندی سازوکارهای بین‌المللی سازی آموزش عالی ایران بود. معیارها سنگ محک هدف هستند. در این مطالعه شش معیار در نظر گرفته شد، شامل (C1) امکان‌پذیری زیربنایی، (C2) ارتقای توسعه دانشگاه، (C3) امکان‌پذیری فیزیکی، (C4) امکان‌پذیری نهادی، (C5) امکان‌پذیری حرفه‌ای، (C6) تحقق اهداف بالادستی. گزینه‌ها منظور و مقصد هدف در درخت سلسله مراتبی هستند و پاسخ هدف از میان گزینه‌های رسم شده به‌دست می‌آید. در این مطالعه گزینه‌ها عبارت‌اند از: (I1) عضویت در انجمن‌های بین‌المللی، (I2) برگزاری دوره

کارشناسی و تحصیلات تکمیلی مشترک، (I3) انجام دادن طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی مشترک، (I4) تبادلات (کوتاه مدت و بلندمدت) استاد و دانشجوی بین‌المللی، (I5) برگزاری دوره‌های کوتاه مدت و ترم تابستانی بین‌المللی، (I6) مشارکت در برگزاری سمینارها و کارگاه‌های بین‌المللی و (I7) فرصت مطالعاتی استادان و دانشجویان دکتری (شکل ۲).

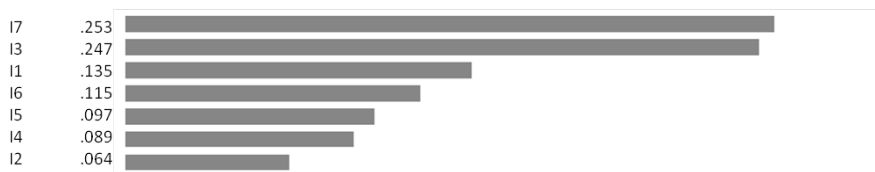
مقایسه زوجی معیارهای بین‌المللی شدن آموزش عالی در شکل ۳ نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، معیار ارتقای توسعه دانشگاه با وزن نسبی ۰/۲۸۴ نسبت به دیگر معیارها برتری دارد و بیشترین اهمیت را برای بین‌المللی شدن آموزش عالی دارد. پس از آن معیار تحقق اهداف بالادستی با وزن نسبی ۰/۲۵۳، معیار امکان‌پذیری فیزیکی با وزن نسبی ۰/۱۹۷، امکان‌پذیری حرفه‌ای با وزن نسبی ۰/۱۳۴، امکان‌پذیری زیربنایی با وزن نسبی ۰/۰۸۷، و در نهایت، معیار امکان‌پذیری نهادی با وزن نسبی ۰/۰۴۵ است.

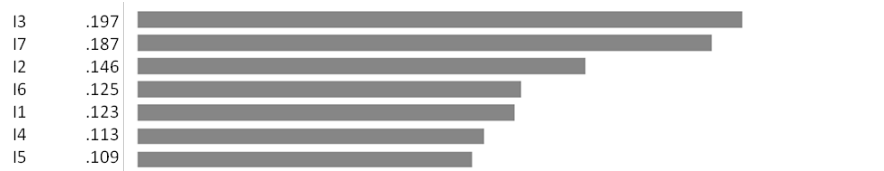
شکل ۳- ضریب اهمیت معیارهای ارزیابی در سطح اول ساختار سلسله مراتبی مقایسه اهمیت معیارهای پیشنهادی برای دستیابی به هدف

(C1) امکان‌پذیری زیربنایی (C2) ارتقای توسعه دانشگاه (C3) امکان‌پذیری فیزیکی (C4) امکان‌پذیری نهادی (C5) امکان‌پذیری حرفه‌ای (C6) تحقق اهداف بالادستی

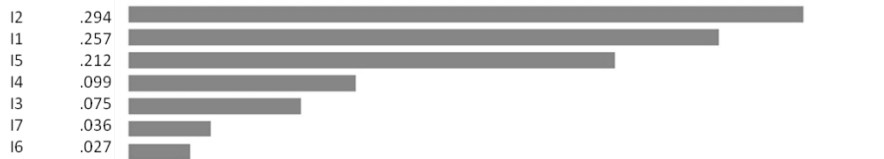
ضریب اهمیت معیارهای ارزیابی در سطح دوم ساختار سلسله مراتبی مقایسه اولویت گزینه‌ها با توجه به معیارهای شش‌گانه در شکل ۴ نشان داده شده است.

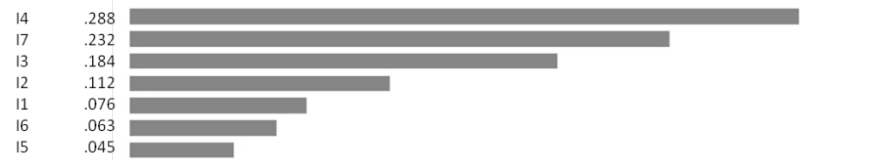
(الف) معیار امکان‌پذیری زیربنایی

(ب) معیار امکان‌پذیری نهادی

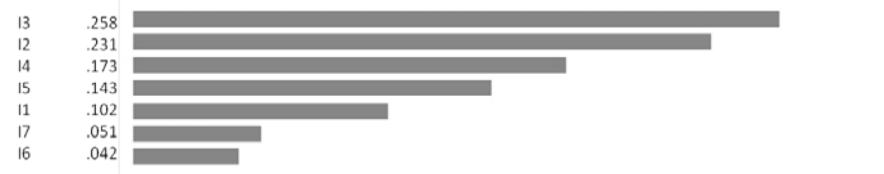
(ج) معیار تحقق اهداف بالادستی

(د) معیار امکان‌پذیری حرفه‌ای

(ه) معیار ارتقای توسعه دانشگاه

(ی) معیار امکان‌پذیری فیزیکی

شکل ۴- ضریب اهمیت معیارهای ارزیابی در سطح دوم ساختار سلسله مراتبی مقایسه اولویت گزینه‌ها با توجه به معیارهای شش‌گانه

(I1) عضویت در انجمن‌های بین‌المللی (I2) برگزاری دوره کارشناسی و تحصیلات تکمیلی مشترک (I3) انجام طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی مشترک (I4) تبادلات (کوتاه مدت و بلندمدت) استاد و دانشجوی بین‌المللی (I5) برگزاری دوره‌های کوتاه مدت و ترم تابستانی بین‌المللی (I6) مشارکت در برگزاری سمینارها و کارگاه‌های بین‌المللی (I7) فرصت مطالعاتی استادان و دانشجویان دکترا

در سطح معیار امکان‌پذیری زیربنایی، مقایسه زوجی گزینه‌ها نشان داد که فرصت مطالعاتی استادان و دانشجویان دکتری با وزن نسبی ۰/۲۵۳ اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. یافته‌ها نشان داد که در سطح معیار امکان‌پذیری نهادی، انجام دادن طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی مشترک با وزن نسبی ۰/۱۹۷ اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. در سطح تحقق اهداف بالادستی، برگزاری دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی مشترک با وزن نسبی ۰/۲۹۴ اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. در سطح امکان‌پذیری حرفه‌ای، تبادلات، کوتاه‌مدت و بلندمدت، استاد و دانشجوی بین‌المللی با وزن ۰/۲۸۸ اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. در سطح ارتقای توسعه دانشگاه، برگزاری دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی مشترک با وزن ۰/۳۰۶ اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. در سطح امکان‌پذیری فیزیکی، انجام دادن طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی مشترک با وزن ۰/۲۵۸ اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. در نهایت، با تلفیق وزن‌ها هفت سازوکار بین‌المللی شدن آموزش عالی با در نظر گرفتن شش معیار اولویت‌بندی شدند. بر این اساس، برگزاری دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی مشترک با وزن ۰/۲۳۵ بالاترین اولویت را داشت و تبادلات، کوتاه‌مدت و بلندمدت، استاد و دانشجوی بین‌المللی و اجرای طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی مشترک با وزن ۰/۱۷۵ و ۰/۱۶۲ اولویت‌های دوم و سوم را داشت. سایر اولویت‌ها به ترتیب عبارت بودند از: برگزاری دوره‌های کوتاه‌مدت و ترم تابستانی بین‌المللی (با وزن ۰/۱۳۳)، عضویت در انجمن‌های بین‌المللی (با وزن ۰/۱۲۶)، فرصت مطالعاتی استادان و دانشجویان دکتری (با وزن ۰/۱۰۷) و مشارکت در برگزاری سمینارها و کارگاه‌های بین‌المللی (با وزن ۰/۰۵۲). نرخ ناسازگاری، که به منظور تعیین میزان ناهماهنگی و بررسی سازگاری در قضاوت‌ها محاسبه می‌شود، برای هر شش معیار کمتر از ۰/۱ به دست آمد (Saaty, 1986) که در نتیجه سازگاری قضاوت‌ها پذیرفتنی است.

بحث و نتیجه‌گیری

اهمیت بین‌المللی شدن آموزش عالی، ضرورت انجام دادن مطالعه‌ای در خصوص تجارب دانشگاه‌های منتخب و همچنین شناسایی و اولویت‌بندی سازوکارهای بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های ایران را نمایان می‌سازد. آموزه‌های برگرفته از مطالعه و کاوش در دانشگاه‌های منتخب بیانگر آن است که دانشگاه‌های مورد بررسی به آموزش و پژوهش بین‌المللی توجه می‌کنند و برگزاری دوره‌های آموزشی بین‌المللی، اجرای پروژه‌های پژوهشی مشترک و امکان تحصیل کوتاه‌مدت یا فرصت مطالعاتی مواردی بودند که در همه دانشگاه‌های مورد مطالعه مشاهده شدند. علاوه بر این، دانشگاه‌های مورد مطالعه در انجمن و مراکز بین‌المللی عضویت دارند. برای مثال، دانشگاه آکسفورد، دانشگاه ملی سنگاپور و مؤسسه فناوری فدرال زوریخ در اتحادیه بین‌المللی دانشگاه‌های پژوهشی عضو هستند. دانشگاه ملی سنگاپور و دانشگاه ملبورن عضو دانشگاه‌های ۲۱ هستند.

به‌منظور تحلیل سازوکارهای بین‌المللی شدن آموزش عالی ایران، از نظرهای صاحب‌نظران و استادان بهره گرفته شد. در این پژوهش هفت گزینه شناسایی شده بر اساس شش معیار اولویت‌بندی شدند. یافته‌ها حاکی از آن بود که برگزاری دوره کارشناسی و تحصیلات تکمیلی مشترک بیشترین اهمیت را در بین‌المللی سازی آموزش عالی دارد و پس از آن، تبادلات، کوتاه‌مدت و بلندمدت، استاد و دانشجوی بین‌المللی و انجام دادن طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی مشترک قرار داشت. پیش از این، محققان به برخی از سازوکارها توجه کرده‌اند، از جمله تقویت اعزام دانشجو و جذب دانشجویان خارجی (Zaker Salehi & Salehi, 2006; Arasteh, 2006; Najafabadi, 2012). تبادلات استاد و دانشجوی خارجی (Jackson, 2008; Chan, 2004) و اجرای پروژه‌های پژوهشی مشترک (Bryant Lewis, 2007; Pouratashi, 2016). همان‌طور که یافته‌ها نشان داد، موضوع آموزش و جذب دانشجوی بین‌المللی در بین‌المللی شدن آموزش عالی اهمیت بسیاری دارد. لذا، برای موفقیت در این امر توجه به منابع انسانی اهمیت بسیاری دارد. اعضای هیئت علمی پیشرانان فعالیت‌های بین‌المللی شدن هستند و اثربخشی کوشش‌ها را در جهت بین‌المللی شدن تعیین می‌کنند. این موضوع را سانتی (Santhi, 2010) نیز بیان کرد. لذا، برای موفقیت لازم است اعضای دانشگاه از دانش و مهارت لازم برخوردار باشند و لذا، توسعه و بالندگی اعضای هیئت علمی موضوع مهمی در آموزش عالی است. علاوه بر این، همان‌طور که در مطالعه آراسته (Arasteh, 2006) بیان شد، یکی از علل اصلی جذب نشدن دانشجویان خارجی استفاده از زبان فارسی به‌عنوان تنها روش آموزش در دانشگاه‌هاست. امکانات و تسهیلات نیز از موضوعات مهم در این خصوص است که در مطالعات پیشین نیز به آن اشاره شده بود (Pouratashi, 2016). لذا، چنانچه دانشگاه‌های ایران بخواهند به‌سوی بین‌المللی شدن و جذب دانشجوی بین‌المللی حرکت کنند بایسته است تمهیدات لازم در این خصوص را فراهم آورند. ارائه ایده‌های جدید تدریس و یادگیری در محیط بین‌المللی می‌تواند سبب افزایش توانایی دانشگاه برای رقابت در بازارهای بین‌المللی شود. بر این اساس، بایسته است دانشگاه‌ها محیط تدریس و یادگیری متناسب با مخاطبان بین‌المللی داشته باشند. مشارکت بین‌المللی مؤلفه مهمی برای دانشگاه است. این موضوع باید مشارکت در حوزه‌های آموزش و پژوهش را به‌طور جدی شامل شود و دانشگاه‌ها با دیگر دانشگاه‌های بین‌المللی ارتباط و مشارکت متقابل داشته باشند. بر اساس نتایج مطالعه و اهمیت انجام دادن پژوهش‌های بین‌المللی، بایسته است اعضای هیئت علمی برای اجرای پروژه‌های بین‌المللی کاربردی و توسعه‌ای مشترک تشویق شوند و دانشگاه‌ها فرصت تجارب بین‌المللی را برای اعضای هیئت علمی فراهم کنند. ارائه کمک‌های مالی و تشویقی برای اعضای هیئت علمی به‌منظور شرکت در طرح‌ها و پروژه‌های بین‌المللی از مواردی است که لازم است در نظر گرفته شود. بایسته است دانشگاه‌ها به ارزیابی و ارتقای عملکرد مطابق با اهداف مختلف در طیف وسیعی از فعالیت‌های بین‌المللی توجه کنند. لذا، ضروری است بین‌المللی شدن و همکاری‌های بین‌المللی به‌خوبی در مأموریت و برنامه‌های راهبردی دانشگاه‌ها منعکس شود.

پیشنهادها

با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

۱. بر اساس معیار تحقق اهداف بالادستی و معیار ارتقای توسعه دانشگاه و همچنین بر اساس تلفیق وزن‌ها، برگزاری دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی مشترک اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. برای موفقیت در این امر، بایسته است الزامات و زیرساخت‌های لازم بین‌المللی شدن آموزش عالی فراهم شود. یکی از مواردی که لازم است تا به آن توجه شود، بحث زبان آموزش است. با توجه به اینکه برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک مهم‌ترین اولویت را دارد، لازم است تا در خصوص گسترش و تقویت زبان بین‌المللی در تدریس توجه شود. همچنین لازم است تا با برگزاری دوره‌های آموزشی، در خصوص تقویت زبان انگلیسی کارکنان دانشگاه نیز تلاش شود.
۲. بر اساس معیار امکان‌پذیری زیربنایی، فرصت مطالعاتی استادان و دانشجویان دکتری اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. بر این اساس پیشنهاد می‌شود تا حمایت‌های مالی و امکانات مورد نیاز طی فرصت مطالعاتی به صورت کارا تر و اثربخش تر ارائه شود تا استادان و دانشجویان با اطمینان خاطر بیشتری از این دوره‌ها استفاده کنند. پیشنهاد می‌شود تا برای متقاضیان به استفاده از فرصت مطالعاتی دوره‌های توجیهی برگزار شود تا متقاضیان درباره اهداف دوره‌ها آگاهی یابند و اثربخشی دوره‌ها افزایش یابد.
۳. بر اساس معیار امکان‌پذیری نهادی و معیار امکان‌پذیری فیزیکی، انجام دادن طرح‌ها و پروژه‌های پژوهشی مشترک اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. پیشنهاد می‌شود تا با برگزاری کارگاه‌های آموزشی، پروژه‌های بین‌المللی و نهادهای حامی پروژه‌های پژوهشی بین‌المللی به اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی معرفی شوند. همچنین لازم است تا افراد اطلاع کافی درباره نحوه و شرایط لازم برای اجرای طرح‌های مشترک با همکاری استادان خارجی داشته باشند. لذا، اطلاع‌رسانی کافی در این خصوص از موارد مهمی است که لازم است در کارگاه‌ها به اعضا توضیح داده شود.
۴. بر اساس معیار امکان‌پذیری حرفه‌ای، تبادلات، کوتاه‌مدت و بلندمدت، استاد و دانشجوی بین‌المللی اهمیت بیشتری از سایر سازوکارها دارد. پیشنهاد می‌شود مزیت‌های رقابتی دانشگاه‌ها برای جذب و تبادل استاد و دانشجوی بین‌المللی مشخص و برجسته شود. ایده‌های جدید یاددهی و یادگیری در محیط بین‌المللی به افزایش توانایی دانشگاه برای رقابت در بازارهای بین‌المللی منجر می‌شود. لذا، بایسته است دانشگاه‌ها محیط یاددهی و یادگیری خود را متناسب با مخاطبان بین‌المللی ارتقا بخشد.
۵. به منظور دستیابی به موفقیت در مسیر بین‌المللی شدن آموزش عالی پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی بازدارنده‌های این مسیر کاوش شود تا بتوان با کاهش و از میان برداشتن بازدارنده‌ها، به موفقیت‌های بیشتر و چشمگیرتری در این فرایند دست یافت.

References

1. Arasteh, H.R. (2006). Higher education international collaboration in Iran and how to improve it. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 39, 12(1), 99-115 (in Persian).
2. Arefi, M., & Azizi, A. (2018). Feasibility study of the internationalization of public universities in Tehran (case study Shahid Beheshti University & Tehran University). *Journal of Strategic Studies of Public Policy*, 8(26), 41-63 (in Persian).
3. Asgharzadeh, N., & Khorasani, A. (2018). A proper model for the language of instruction in Iran's universities in the event of internationalization: Grounded Theory. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 23(4), 45-68 (in Persian).
4. Bendriss, R. (2007). Internationalization efforts at state universities in Florida. (Unpublished Doctoral dissertation). University of Central Florida.
5. Biddle, Sh. (2002). Internationalization: Rhetoric or reality. *ACLS Occasional Paper*, No. 56. American Council of Learned Societies.
6. Bryant Lewis, V.F. (2007). *Integrated internationalism in UK higher education: Interpretations, manifestations and recommendations*. University of Bath, UK.
7. Centre for International Experience (2015). International opportunities. Retrieved from <https://www.studentlife.utoronto.ca/cie/international-opportunities>.
8. Chan, W.E.Y. (2004). International cooperation in higher education: Theory and practice. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 32-55.
9. Deborder, J. (2004). A novel model for extending international cooperation in science and education. *Journal of Zhejiang University Science*, 5(3), 358-364.
10. ETH Zurich (2016). Mission statement, international links. Retrieved from <https://www.ethz.ch/en/the-eth-zurich/portrait/self-image-and-values/mission-statement.html>.
11. Farasatkah, M., Bazargan, A., & Looks, K. (2008). Investigating the relationship between quality assurance systems of higher education and the

- cultural and social fields of "cognitive map" with emphasis on the case of Iran. *Journal of Social Sciences Letter*, 31, 1-20 (in Persian).
12. Fathi Vajargah, K., Arefi, M., & Zamani Manesh, H. (2013). Examining the challenges of international higher education at Shahid Beheshti University. *Training and Learning Researches*, 20(3), 35-48 (in Persian).
 13. Harman, G. (2004). New directions in internationalizing higher education: Australia's development as an exporter of higher education services. *Higher Education Policy*, 17, 101-120.
 14. Hesse Biber, Sh. (2010). Mixed methods research merging theory with practice. Translated by: Farasatkah, M. (2016). Tehran: Institute for Research and Planning in Higher Education. (In Persian)
 15. Hossain, F., & Hiratsuka, H. (2017). Strategizing internationalization at the University of Toronto. Ontario Institute for Studies in Education, University of Toronto.
 16. International Princeton (2015). Council for international teaching & research. Retrieved from <https://international.princeton.edu>.
 17. International Relations (2016). Internationalization. Retrieved from <http://universityrelations.utoronto.ca>.
 18. International Strategy Office (2015). International trends in higher education. *International Strategy Office*, University of Oxford.
 19. Jackson, J. (2008). Globalization, internationalization, and short-term stays abroad. *International Journal of Intercultural Relations*, 32, 349-358.
 20. Khorasani, A., & Zamani Manesh, H. (2012). Effective strategies for the internationalization of Iranian Universities and higher education institutions. *Iranian Quarterly of Education Strategies*, 5(3), 183-189 (in Persian).
 21. Khorsandi Taskouh, A. (2015). Analysis of theoretical foundations and goals of internationalization of higher education. *Journal of Iranian Higher Education*, 7(3), 27-60 (in Persian).
 22. Khorsandi Taskouh, A. (2017). *International higher education (3rd Ed.)*. Tehran: Institute for Social and Cultural Studies (in Persian).

23. Knight, J. (2006). Internationalization of higher education: New directions, new challenges. 2005 IAU Global Survey Report. Paris: International Association of Universities.
24. Krause, K.L., Coates, H., & James, R. (2005). Monitoring the internationalization of higher education: Are there useful quantitative performance indicators. *International Perspectives on Higher Education Research*, 3, 233-253.
25. Migin, M., Falahat, M., Shukri, A.B. Yajid, M., & Khatibi, A. (2015). Impacts of institutional characteristics on international students' choice of private higher education institutions in Malaysia. *Higher Education Studies*, 5(1), 31-42.
26. Mirtorabi, M., Shafiee, F., & Rezvanfar, A. (2014). Applying information resources and communication channels in adoption process of rural waste comprehensive management. *Journal of Natural Environment*, 66(3), 329-339 (in Persian).
27. Naderi, A., & Smaeili, N. (2011). Internationalization of higher education and academic quality improvement. Conference on Quality Assessment in the Academic System. Tehran: University of Tehran (in Persian).
28. Nazarzadehzare, M., Pourkarimi, J., & Zaker Salehi, G. (2016). An investigation of the components of World-class University in Iran: A survey of comprehensive universities. *Journal of Science & Technology Policy*, 8(3), 13-24 (in Persian).
29. Nikbin, M., Zaker Salehi, G., & Mahozi, R. (2017). The model of internationalization of higher education from cultural policy perspective. *Journal of Science & Technology Policy*, 9(3), 45-60 (in Persian).
30. Pang, P. (2012). Internationalization @NUS. National University of Singapore. Retrieved from http://xsite.dlsu.edu.ph/conferences/asaihl/2012/_pdf/ASAIHL-1112t3-Pang2.pdf.
31. Pouratashi, M. (2016). A study on Malaysian experiences on the internationalization of higher education. The First National Conference on Future Studies of Iranian Higher Education: The Prospects for the Internationalization of Universities and its Challenges. Tehran (in Persian).

32. Saaty, T.L. (1986). Axiomatic foundation of the analytic hierarchy process. *Management Science*, 32(7), 841-855.
33. Santhi, R. (2010). Internationalization efforts among Malaysian private universities: An empirical evaluation. (Doctoral dissertation). Faculty of Economics and Administration, University of Malaya.
34. Siaya, L., & Hayward, F. (2003). Mapping internationalization on U.S. Campuses. Final Report 2003. Washington D.C.: American Council on Education.
35. Strategy Committee of ETH Zurich (2011). ETH Zurich strategic orientation. ETH Zurich: Executive Board of ETH Zurich.
36. Student Services (2017). Handbook for international students at ETH Zurich. ETH Zurich: Student Services.
37. Teichler, U. (2004). The changing debate on internationalization of higher education. *Higher Education*, 48(1), 13-31.
38. Tong Nge, L. (2012). The internationalization of Singapore Universities in a globalised economy: A Documentary Analysis. (Doctoral dissertation). University of Leicester.
39. University of Melbourne (2018). Retrieved from International. <https://about.unimelb.edu.au/priorities-and-partnerships/international>.
40. University of Oxford (2016). Oxford's international profile. Retrieved from <https://www.ox.ac.uk/about/international-oxford>.
41. University of Princeton (2019). International Princeton. Retrieved from <https://international.princeton.edu/>
42. University of Toronto (2014). University relations: Annual report 2014. Retrieved from <http://www.governingcouncil.utoronto.ca/AssetFactory.aspx?did=10720>.
43. Vorley, T., & Nelles, J. (2009). Building entrepreneurial architectures: A conceptual interpretation of the third mission. *Policy Futures in Education*, 7(3), 284-296.
44. Yamanidoozi Sorkhabi, M., & Teimouri, M. (2015). Educational status of foreign students of Iranian state universities in the academic year 2013-14. *Journal of Iranian Higher Education*, 7(2), 71-111 (in Persian).

45. Zaker Salehi, G., & Salehi Najafabadi, M. (2012). Providing strategies for attracting foreign students in Iran. *Journal of Iranian Higher Education*, 4(3), 65-92 (in Persian).
46. <https://www.ethz.ch>
47. <https://www.princeton.edu>
48. <https://www.unimelb.edu.au>
49. <https://www.utoronto.ca>
50. www.nus.edu.sg
51. www.ox.ac.uk